

ANLEDNING TILL UNDERSÖKNINGEN

Brand i yttertak till äldre mangårdsbyggnad. Larm till räddningstjänsten kl. 03.40 tisdagen den xx-xx-xx.

RAPPORTEN FÖRFATTAD AV

Brandingenjör Ulf Erlandsson, Räddningsverket, på eget initiativ. Besök på platsen söndagen den xx-xx-xx, ca kl. 10.00-11.00 samt samtal med brandpersonal från räddningskåren i X-stad samma dag ca 11.00-11.30.

BESKRIVNING AV BYGGNADEN

Den branddrabbade byggnaden är en äldre mangårdsbyggnad i två och ett halvt våningsplan. Byggåret uppskattas till ca xxxx. Yttertaget är täckt med tegel men under det ca 25 år gamla tegeltaket finns ett ännu äldre så kallat sticketak av takspån. Vindsvåningen är till största delen oinredd och används som förråd av gamla kläder, möbler och annat som kan vara "bra att ha". Vinden är oisolerad och man ser inifrån takstolarna och en träpanel på vilken spåntaket vilar. Det finns en riktig trappa upp till vinden och ett mindre arbetsrum vid västra gaveln, men rummet har inte använts på många år och fungerade nu som förråd. Uppvärmning av byggnaden sker med vattenburen värme från en panna i källaren som eldas med ved eller sågspån. I mangårdsbyggnaden fanns vid tillfället minst tre fungerande brandvarnare, därav en i taket på den oinredda vinden.

HÄNDELSEN

Vid tillfället rådde mycket blåsigt väder med växlande vindar främst från sydväst. Temperatur runt noll med tidvis snöblandat regn. Pannan eldas med spån och som ungefär en gång i veckan fylls i en större behållare omedelbart norr om husets långsida med hjälp av en traktorskopa. Senaste påfyllning skedde flera dagar före brandtillfället.

På kvällen gick mannen och hans hustru och lade sig i var sitt sovrum på andra våningsplanet. Ca klockan 03.35 vaknade hustrun av ett pipande ljud. Hon steg upp och gick med ledning av ljudet uppför trappan till vinden. Hon upptäckte då att det brann i yttertaget på en punkt mellan de båda murstockarna strax norr omnocken, i närheten av en taklucka. På grund av den svåra blåsten slog lågorna ner på vinden, enligt beskrivning "som en blåslampa". Hustrun sprang ner för trappan igen och stängde vindsdörren efter sig. Hon väckte sin man och förklarade situationen. Han ringde 112 och larmade. Klockan var då 03.39. Larmet till räddningsstyrkan i X-stad gick 03.40.

Enligt uppgift uppmanade larmoperatören mannen att se till att alla kom ut ur huset, men han förklarade att han varit brandman och nog tänkte försöka rädda sitt hus. En första släckinsats gjordes med en 10 liters skumsläckare. Den gjorde god nytta men branden släcktes inte helt. Han sprang därför ut i en maskinhall och en annan byggnad och hämtade två sexkilos pulversläckare. Med hjälp av dessa gjorde han nya släckangrepp. Eftersom branden var uppe vid taket måste mannen gå ganska nära och rikta pulverstrålen uppåt. Pulvret virvlade runt och han tvingades andas in av det. Detta gjorde att han senare måste uppsöka läkare och få cortisonbehandling. Samtidigt gjorde pulvermolnets utbredning nytta genom att brännbara föremål på vinden täcktes av ett pulverdamm. Dessutom sögs pulvermolnet på vinden in i brandhärden och dämpade den kontinuerligt. Sammantaget lyckades familjens insatser hålla nere branden tills brandstyrkan från X-stad anlände klockan 03.49. En stund senare kom förstärkning från Y-stad. Branden bekämpades både inifrån vinden och utifrån taket. Ungefär en femtedel av tegeltaket avlägsnades för att brandpersonalen skulle komma åt brandhärden och förvissa sig om att det inte fanns ytterligare glöder. Förutom

skadorna på yttertaket blev sekundärskadorna små.

UNDERSÖKNING

Eftersom reparationsarbeten redan var påbörjade när jag besökte platsen gjorde jag ingen undersökning med avseende på startplats och brandorsak. Enligt samstämmiga uppgifter från brandpersonal och andra som tittat på brandområdet har branden med allra största sannolikhet börjat genom att en gnista från spåneldningen följt med upp genom skorstenen och sökt sig in under en tegelpanna eller vid ramen runt takluckan för att starta en pyrande brand i de torra takspånen som fanns under teglet.

Bränder av denna orsak är anmärkningsvärt vanliga i äldre mangårdsbyggnader med eldstad för spån, ved eller andra fasta bränslen. Enligt uppgift var det för ca 25 år sedan en exakt likadan brand i samma fastighet. Också den gången var orsaken gnistor från skorstenen som tände eld i spåntaket. Efter den branden fick byggnaden ett nytt tegeltak. Däremot rev man inte bort resterna av det gamla sticketaket eller skyddade det mot antändning på annat sätt.

SLUTSATSER

Branden orsakades av att gnistor från spåneldningen kom upp genom skorstenen och antände det torra sticketaket. Det är ingen tvekan om att brandvarnaren som var placerad på vinden gjorde så att branden upptäcktes tidigt.

Tillgång till flera handbrandsläckare och en mycket rådig släckning av mannen var ett annat avgörande steg till en lycklig utgång av händelsen. Det rådiga ingripandet kan förmodligen härledas till att mannen är polis och tidigare också varit brandman. Han har därför god kunskap om bränder och brandredskap samt om vilka risker som är förknippade med brandsläckning inomhus.

ERFARENHETER

Ett gammalt sticketak som ligger kvar oskyddat under taktegel kan mycket lätt antändas av gnistor från eldning med fasta bränslen. Om takspånen däremot skyddas med ett lager masonite eller takpapp bör risken för antändning bli mycket mindre. Om man vill ha ytterligare säkerhet mot brand bör takspånen avlägsnas helt.

Eldning med sågspån eller flis verkar statistiskt sett innebära ännu större fara för bränder av detta slag än vanlig vedeldning. Som en extra säkerhetsåtgärd vid bränder av detta slag bör byggnader med så kallat sticketak alltid vara försedda med en brandvarnare uppe på vinden. Brandvarnaren bör vara sammankopplad med klocka eller annan brandvarnare som samtidigt ger larm på plats där det hörs även vid ett nattligt larm. En eller flera handbrandsläckare och kunskap i hur de hanteras är ovärderligt för att rädda egendom genom att släcka eller begränsa spridningen av en mindre brand.

ÅTGÄRDER

Ägaren och försäkringsbolaget har kommit överens om att i samband med reparation av byggnaden skydda hela sticketaket med ett tätt lager masonite under tegellagret. Dessutom skall skorstenen förses med en så kallad gnistsläckare av modell som rekommenderas av försäkringsbolag. Försäkringsbolagets representant föreslog också att man skulle undvika spåneldning utan i stället elda med vanlig ved tills dessa åtgärder var klara.

NYTT BRANDTILLBUD

Ett par dagar efter mitt besök på platsen upptäckte byggnadsarbetare att det uppstått glödhål på de presenningar som täckte brandskadorna på byggnaden i Z-by. Uppenbarligen har det också vid den föresatta eldningen med ved kommit gnistor genom skorstenen som haft så högt energiinnehåll att de förmått skada presenningarna.

